Region Värmland
Smittskydd Värmland

2020-12-03

Covid-19, macluumaadka bukaanka iyo xeerarka wada dhaqmidda

Waraaqaha ilaalinta isqaadsiinta cudurrada ee dhakhaatiirta ilaalinta isqaadsiinta cudurrada

Waa maxay sababta macluumaadkan la ii siinayo?

Baaritaannadu waxaa ay muujiyeen in aad qabtid covid-19, taasoo ka dhigan infekshin wata fayruska corona SARS-CoV-2.

Waa maxay covid-19?

Covid-19 waa caabuq faayras kaas oo badanaaba sababa calaamodo khafiif ah sida diif, dhuun xanuun, qufac iyo xummad, laakiin dadka qaarkood si khatar ah ayay u xanuusadaan oo yeeshaan dhibaatooyin neefsashada ah una baahdaan in lagu daryeelo isbitaal. Calaamadaha kale ee covid-19 waxay ahaan karaan muruq xanuun, madax xanuun, daal, dareenka urta iyo dhadhanka oo xumaada iyo dhibaatooyin caloosha oo wata shuban.

Sidee baa laysu qaadsiiyaa covid-19

Covid-19 waxaa laysku qaadsiiyaa waxa loogu yeero dhibac- iyo istaabasho ku qaadsiin. Marka uu qofi hindhiso ama qufaco waxaa hawada ku abuurmaya dhibco si aad ah dadka cudurka u qaadsiiya. Markaas ayuu cudurku ku dhacayaa qofka u dhaw qofka buka. Marka dhibcuhu ay walax ama meel bannaan ku dhacaan maaddooyinka cudurka dadka qaadsiiya wey ka sii gudbi karaan meeshaas, iyagoo badanaa gacmaha lagu sii gudbinayo. Laga soo billaabo marka uu qofka cudurku ku dhacyo ilaa iyo inta uu ka xanuunsanayo (waqtiga soo ridashada cudurku) waxay u kala dhexeysaa 2 ilaa iyo 14 maalin, inta ugu badanse waa shan maalmood.

Ilaa intaa aan dadka qaadsiin karaa?

- Waxaadan cudurka dadka qaadsiin karin marka ay ugu yaraan 7 maalin ka soo wareegto marki uu kugu dhacyay cudurku, aadna guud ahaan fiicnaatay oo aad feebaro la’aan ahayd muddo siddeed iyo afarta saacadood. Waxay taasi ka dhigantahay in waqtiga ugu gaaban ee aad dad cudur qaadsiin kartid uu haya 7 maalin. Haddii waqtigaas ka dib ay kugu haraan calaamado cudur sida riiraxyo iyo hawada-iyo dhedhenka oo kaa xumaada waxaa weli laguu arkaa in aad cudurka wax sii qaadsiin kartid.
- Haddii saami lagaa qaaday in kasta oo aadan lahayn calaamado cudur wuxuu shaqeynayaa 7 maalin laga billaabo maalinta saamiga lagaa qaaday. Haddii aad baaritaanka ka dib isku aragtid calaamado cudur, eeg kor.
- Haddii infekshin-covid-19 isbitaal lagaaga daweeyay ama hoyga dadka gaboobay waxaa badanaa loo arkaa in, ugu yaraan 14, laga billaabo marki aad xanuunsatay, aad dadka qaadsiin kartid cudurka. Dhakhtarkaaga ayaa jawaab kaa siinaya inta loo arko in aad adigu gaar ahaan dadka wax qaadsiin kartid.

Maxaa ay khasab tahay in aan ka fikiro si aanan dad kale cudur u qaadsiin - xeerarka wada dhaqmidda

Covid-19 waa khatar guud iyo cudur bulshada khatar ku ah oo soo hoos gelaya xeerka ilaalinta cudurrada la isqaadsiiyo. Waxay taasi ka dhigantahay in si aad uga hortagtid in aad dadka kale wax qaadsiisid ay khasab tahay in aad raacdid xeerarka hoos ku qoran ee isla dhaqmidda inta aad cudurka wax qaadsiin kartid.

- In aanad tegin goobta shaqada, iskoolka ama dugsiga xanaanada. In aad guriga ka soo shaqeysid, distansna wax ku baratid waa ay fiicantahay. Adigu maaha in xitaa aad ka qaybqaadatid waxyaabo ah wakhti firaaqo halkaas oo aad u dhawaanayso dad kale sida tusaale ahaan tababar isboorti.
- ay khasab tahay in aad raacdid ruutiinno nadaafadeed oo gaar ah: Waa in aad si fiican u hubisaa nadaafadda gacmahaaga (dhaq gacmaha), ku qufacdaa, kuna hindhistaa laabatada xusulka ama istiraashada sanka, aadanna ula jeesan dadka kale dhankooda.
- waa in aad sheegtaa haddii aad qabtid covid-19 haddii aad la xiriirtid shaqaalaha caafimaadka.
- waa in aad dib ugu soo laabataa ama taleefan kula soo xiriirtaa haddii dhakhtarkaagu uu taas kaa dalbado.

Maxay tahay in aan sidoo kale sameeyo si aan qaadsiinta cudurka dadka kale uga ilaaliyo?

Sida uu qabyo xeerka ilaalinta cudurrada lays qaadsiiyo waa in qofka qaba cudur lays qaadsiiyo uu sameeyo waxa laga rabo si uu dadka kale uga ilaaliyo cudurka lays qaadsiiyo (waxa loogu yeero waajibka ilaalinta). Waa inaad xajisa musaafada/kala fogaanshada dadka aad isku hoyga tihiin, sida tusaaale inaad ku sugnaato qol ku gooni ah. Dhismooyinka dibaddooda waad joogi kartaa ilaa inta aad dadka kale masaafo u jirsaneysid.
Sidoo kale waa in aad ka qeyb qaadataa raad raacidda is qaadsiinta cudurka. Marka aad heleysid jawaabta baaritaankaaga ayaa laguu sheegayaa sida ay wax u dhacayaan.

Maxaan sameeynayaa haddii aan daryeel caafimaad u baahanahay covid-19 ama cudur kale awgiis?

Haddii aad u xanuunsatid si nolosha khatar gelineysa wac 112.

Sidee ayaan uga dacwoon karaa xeerarkeyga isla dhaqmidda?

Haddii laguugu soo rogay xeerar isla dhaqmid oo aad u aragtid in ay khalad yihiin, waxaad la xiriiri kartaa dhakhtarka ilaalinta cudurrada lays qaadsiiyo ee gobalkaaga.